

4. Запорожец А.В. Интеллектуальная подготовка детей к школе// Дошкольное воспитание/ А.В.Запорожец, – 1977. – №8. – С. 30-34.
5. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе / Е.Е.Кравцова // Научно-исследовательский институт дошкольного воспитания, академия педагогических наук СССР. – М.: Педагогика, 1991. – 152 с.
6. Особенности психического развития детей 6-7 летнего возраста / Под.ред. Д.Б.Эльконина, А.Л.Венгера. – М.: Педагогика, 1988. – 132 с.

The article highlights the main proposition for creating psychological tumors in mentally retarded preschool children, given their comparative characteristics of the norm, particularly their functional manifestation.

Keywords: psychological growths mentally retarded preschool children, preparation for school.

Отримано: 27.07.2010

УДК 371. 14: 81'243

Н.В.Вишневська

Психолого-педагогічні умови формування потреби в самоосвіті вчителя іноземних мов у системі післядипломної освіти

У статті розглядаються особливості й умови формування потреби в самоосвіті педагогів у системі післядипломної освіти як фактор їх пізнавальної активності.

Ключові слова: самоосвіта, вчитель іноземної мови, потреба в самоосвіті, система післядипломної освіти.

В статье рассматриваются особенности и условия формирования потребности в самообразовании педагогов в системе последипломного образования как фактор их познавательной активности.

Ключевые слова: самообразование, учитель иностранного языка, потребность в самообразовании, система последипломного образования.

Постановка проблеми. Відродження духовної і національної культури, розвиток інтелектуального потенціалу нації в умовах інтеграції України в Європейський освітній простір, потребує нових

концептуальних підходів до реформування освіти, спрямованої на створення механізмів виявлення і розвитку творчих здібностей, удосконалення професійної компетентності та педагогічної майстерності вчителя іноземних мов.

Враховуючи складність і багатогранність іноземної мови як навчального предмета (мова, мовлення, мовленнєва діяльність), учитель повинен постійно удосконалювати володіння іноземною мовою як засобом спілкування й навчання водночас у процесі самоосвіти. В його самоосвітній діяльності з предмета основне значення має не розширення одержаних у вузі знань, а підтримка й удосконалення набутих іншомовних мовленнєвих умінь на комунікативному й методичному рівнях. Так, комунікативний рівень передбачає володіння іноземною мовою, вільне користування нею у всіх видах мовленнєвої діяльності без порушення мовної й мовленнєвої норм. Методичний рівень передбачає володіння мовою як об'єктом засвоєння її учнями в заданих межах і засобах навчання.

Окрім удосконалення практичного володіння іноземною мовою на комунікативному й методичному рівнях, самоосвіта вчителя іноземної мови включає науково-лінгвістичну освіту, розширення знань із країнознавства, ідейно-політичну, психолого-педагогічну та методичну підготовку тощо.

Самоосвітня діяльність педагогів здійснюється й удосконалюється впродовж усієї навчальної діяльності педагога й проходить кілька етапів. Перший з них починається ще зі шкільної лави, а останній завершується, як правило, усім післявузівським періодом педагогічної праці, яка здійснюється під впливом різних соціокультурних і психолого-педагогічних факторів у системі післядипломної самоосвіти, шляхом самостійного опанування новітніх технологій проведення уроків, використання різних підручників тощо.

Зрозуміло, що досягнення в зазначених напрямках і етапах самоосвітньої діяльності педагогів залежить від сформованості в них потреби в самоосвіті.

Разом з тим, анкетування, проведене нами серед учителів іноземних мов Хмельницької, Запорізької і Чернівецької областей (345 осіб), показало, що, відповідаючи на питання "Чи відчуваєте Ви потребу у самоосвіті з метою вдосконалення свого фаху?", тільки 62 % респондентів відповіли позитивно, і це, в основному, молоді учителі. Тому ми поставили за мету виявити психолого-педагогічні умови формування потреби у самоосвітній діяльності учителя іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. В цілому мотиваційна сфера особистості виконує декілька функцій, зокрема, спонукає поведінку

(спонукальна), спрямовує й організовує її (спрямувальна), надає їй особистісного смислу і значущості (змістоутворювальна функція) тощо. Наявність цих функцій мотивації показує, що вона не тільки передує поведінці, але й постійно присутня на всіх її етапах, у всіх її ланцюгах. Єдність цих трьох функцій забезпечує визначальну роль мотивації у поведінці. При цьому “змістоутворювальна” функція, за О.М.Леонтьєвим, властива людині й має основне значення для характеру мотиваційної сфери [5].

Підкреслюючи багатогранність мотиваційної сфери, Н.Г.Протасова зауважує, що однією з визначальних у ній є мотивація професійної діяльності. Професійна діяльність виступає не тільки як соціально важливе об’єктивне явище, а й як суб’єктивна, особистісна цінність. Бажання оволодіти нею та постійно її вдосконалювати, стати суб’єктом професійної педагогічної творчості є важливою умовою самоосвітньої активності педагога [6]. Адже від того, яке значення має професійна діяльність для конкретного педагога, залежить вияв й інших функцій: спонукальної й спрямувальної. А це, у свою чергу, означає, що і спонукальна сила мотивів навчання (виразність, інтенсивність, тривалість, стійкість, емоційне забарвлення), і їх роль у реальній організації самоосвіти залежать, перш за все, від сформованості змістоутворювальної функції мотивації самоосвіти і післядипломного навчання. Саме ця функція (роль навчання і самоосвіти в житті) повинна бути головним об’єктом виховання і самовиховання.

В основі мотивації, як відомо, лежать потреби. Усі вони, навіть біологічні за походженням, формуються через взаємодію дитини з дорослими і тому соціально обумовлені. Потреба – це спрямованість активності людини, психічний стан, який створює передумову діяльності. Проте сама собою потреба не визначає характер діяльності; це пояснюється тим, що у стані потреби предмет її задоволення чітко не визначений: одна й та ж потреба може бути задоволена різними предметами, різними способами. Предмет задоволення визначається тільки тоді, коли людина починає діяти. Це призводить до “опредметнення потреби” [5]. При цьому предмет, здатний задовольнити потребу, не є заздалегідь визначений. До першого задоволення потреба не має свого предмета. Набуття потребою свого предмета, її опредметнювання і зумовлює перетворення потреби на певний мотив діяльності [7]. Але без потреби не пробуджується активність людини (у нас йдеться про педагога), у неї не виникають мотиви, вона не готова до визначення цілей.

Визначаючи умови формування потреби самоосвіти педагогів, слід зауважити, насамперед, що для людини властива потреба нових

вражень, яка переходить у ненаситну пізнавальну потребу [2]. На неї слід, перш за все, спиратися, актуалізувати її, робити більш чіткою, свідомою. Якщо пізнавальна потреба, яка зумовлює готовність до самоосвітньої діяльності, не актуалізована, то не актуалізуються й інші активні форми спонукань, наприклад, до постановки цілей самоосвіти.

Водночас, важливою умовою формування дієвої потреби в самоосвіті є забезпечення переходу від загальної пізнавальної потреби до відповідної діяльності. У тих випадках, коли потреба в загальній пізнавальній активності не знаходить вираження у формах самостійної навчальної діяльності тих, хто навчається, виникають труднощі: нереалізовані потреби мажуть перейти у нігілізм, конфліктність чи інші небажані форми поведінки.

Наші дослідження виявили, що потреби в самоосвіті формуються, перебудовуються і вдосконалюються залежно від умов організації, загальної атмосфери, типу взаємодії слухачів у системі післядипломної педагогічної освіти. Зокрема, важливою умовою актуалізації потреби в самоосвіті в системі післядипломної освіти є організація самостійної діяльності слухачів, у процесі якої змінюється не тільки власне пізнавальний компонент потреби, але й соціальні установки навчання – потреба включення у суспільно значущу практику, віддачу суспільству, іншій людині, потреба самовдосконалення тощо. Все це, на нашу думку, створює основу для формування потреби особистості у діяльності, у творчості взагалі.

У формуванні потреби в самоосвіті у вчителя іноземних мов велику роль відіграє дистанційне навчання, яке дає можливість учителю спілкуватися з викладачем інституту післядипломної освіти на відстані. Дистанційне навчання, як системна сукупність організованого, розподіленого забезпечення засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, апаратно-програмованого й організаційно-методичного забезпечення, зорієнтоване на задоволення освітніх проблем користувачів, тобто вчителів іноземних мов. Учителі в процесі самоосвіти створюють власне розуміння предметного змісту навчання, самі створюють готовність до самоосвітньої діяльності. Але, якщо пізнавальна потреба, яка створює готовність до самоосвітньої діяльності, не актуалізована, то вчитель не перейде й до інших активних форм спонукань, наприклад, до постановки цілей.

Підтвердженням цього є відповіді учителів на таке запитання: “Чи потрібна вчителю постійна самоосвіта?” Більшість учителів відповіла позитивно, проте частина з них (8,1 %) не відчуває потреби в самоосвіті, не займається самовдосконаленням, вважаючи, що все

знає, негативно ставиться до всього нового, у навчально-виховній роботі спирається на вироблені власним досвідом стереотипи.

Тим часом, завдання, яке стоїть перед сучасним учителем, полягає у необхідності забезпечувати перехід від потреби до діяльності. У тих випадках, коли потреба в загальній пізнавальній активності не знаходить вираження у формах самостійної навчальної діяльності учнів (ці форми широко передбачені методикою проблемно-розвивального навчання), виникають труднощі у роботі з учнями: їх нереалізовані потреби можуть перейти у нігілізм, упертість, конфліктність чи інші небажані форми поведінки.

Наші дослідження виявили, що під час правильно організованого навчально-виховного процесу – залежно від умов його організації, загальної атмосфери, типу спілкування з учнями – потреби навчання формуються, перебудовуються, вдосконалюються. У процесі самоосвітньої діяльності змінюється не тільки власне пізнавальний компонент потреб, але й соціальні установки навчання – потреба включення у суспільно значущу практику, віддачу суспільству, іншій людині, потреба самовдосконалення. Все це створює основу для специфіки людської потреби у діяльності, у творчості.

Інший важливий аспект мотиваційної сфери – мотив, тобто спрямованість активності на предмет, внутрішній психічний стан людини, безпосередньо пов'язаний з об'єктивними характеристиками предмета, на який спрямована активність. Якщо потреба характеризує готовність до діяльності, то наявність мотиву надає активності новий більш дієвий характер. Якщо потреба характеризує готовність до самоосвітньої діяльності педагога у період післядипломної освіти, то наявність мотиву надає їй нового найбільш дієвого характеру. Тому найбільш адекватним мотивом самоосвітньої діяльності вчителя є його спрямованість на оволодіння новими засобами дій.

Особливість мотиву як однієї зі сторін мотиваційної сфери полягає і в тому, що він прямо пов'язаний зі змістом, особистісною значущістю самоосвітньої діяльності. Якщо змінюється мотив, заради якого молодий учитель вивчає самостійно ту чи іншу інформацію (сучасну методику викладання іноземної мови, наукову літературу, нові технології навчання тощо), то це принципово перебудовує зміст його самостійної діяльності, і навпаки.

У педагогічній практиці можливі різні шляхи виховання нових мотивів навчання. В одних випадках поява, виникнення нових мотивів навчання відбувається тоді, коли педагогу вдається надати особистісний смисл діям тих, хто навчається, які раніше не мали для нього внутрішньої значущості. В інших випадках виховання нових мотивів правильніше будувати не через реальну навчальну

роботу, а відразу через усвідомлення мотивів. Але і тут доцільно організувати активні навчальні дії того, хто вчиться: навчити його бачити, усвідомлювати окремі сторони навчальної праці (як предмета, на який може бути спрямована потреба), зв'язувати їх з наявною пізнавальною потребою останнього.

Вище ми намагалися показати, що наявність пізнавальної потреби не викликає і не визначає навчальну діяльність, якщо пізнавальна потреба не зв'язується з предметом її задоволення: педагогові треба спеціально організувати цю предметну наповнюваність потреби і таким чином перехід від загальної потреби до пізнавального мотиву. Виникнення мотивів навчання також є недостатньою умовою для ефективної навчальної діяльності, якщо у того, хто вчиться, не сформовано вміння ставити самостійні цілі в навчальній роботі.

Ціль – це спрямованість активності на проміжний результат, який становить собою етап досягнення предмета потреби. Для того, наприклад, щоб реалізувати навчальний мотив, оволодіти прийомами самоосвіти, треба поставити і досягти в навчальній праці багато проміжних цілей: навчитися бачити віддалені результати своєї діяльності, підкорити їм етапи сьогоденної навчальної роботи, поставити цілі виконання навчальних дій їх самоперевірки тощо. Крім того необхідно, щоб і учні вчилися усвідомлювати цілі своїх дій і співвідносити їх з мотивами навчальної діяльності, в яку ці дії включені; навчальна ціль може залишатися тією ж (наприклад, оволодіння прийомами самоосвіти), смисл навчальної діяльності буде змінюватися залежно від її мотиву (стати всебічно розвинутою людиною, вступити до аспірантури).

Практика показує, що педагогові часто доводиться ставити перед учнями готові цілі, які, правда, в незмінюваному вигляді не перекладаються в голову тих, хто вчиться, а завжди “довизначаються” або “перевизначаються” останніми, тобто переосмислюються ними з точки зору індивідуального досвіду життя. Іншими словами, процес переходу готових цілей педагога у внутрішні цілі учнів відбувається завжди, нерідко, стихійно без контролю і уваги педагога. Психологи проте відзначають, що процес сприйняття учнями готових цілей може перетворитися в процес активного цілепокладання самого учня, якщо навчити його самостійно виконувати певні дії із запропонованими педагогом завданнями.

Підкреслюючи багатогранність мотиваційної сфери, Н.Г.Протасова зауважує, що однією з визначальних в ній є мотивація професійної діяльності. Професійна діяльність виступає не тільки як соціально важливе об'єктивне явище, а й як суб'єктивна, особистісна цінність. Бажання оволодіти нею та постійно її

вдосконалювати, стати суб'єктом професійної педагогічної творчості є провідним напрямком освітньої активності педагога [6: 79].

Мотивація самоосвіти вчителя залежить не тільки від об'єктивних умов життя та праці педагога, а й від самої особистості, її моральних, вольових якостей, розвитку духовної культури, свідомості та активності.

У процесі мотивації потреба набуває одну зі своїх суттєвих властивостей – предметність. Предмет, здатний задовольнити потребу, не є заздалегідь визначений. До першого задоволення потреба не має свого предмета. Набуття потребою свого предмета, її опредметнювання і зумовлює перетворення потреби на певний мотив діяльності [7: 390].

Будь-яка діяльність викликається й визначається не одним якимось мотивом, а різними – внутрішніми і зовнішніми щодо цієї діяльності. Повноцінні мотиви органічно пов'язані з її цілями й змістом, розширюють можливості засвоєння нових знань, оволодіння вміннями і навичками, новітніми технологіями навчання учнів.

При цьому ціль діяльності є інтегральною й спрямовальною основою, яка в загально-педагогічному плані характеризує передбачення в уяві результату діяльності й шляхи її реалізації за допомогою певних засобів. Згідно з О.М.Леонтєвим, ціль пов'язана з предметом діяльності, бо усвідомлення змісту дії здійснюється у формі віддзеркалення предмета як свідомої цілі. Стосовно усвідомлення змісту діяльності О.М.Леонтєв розмежує поняття „актуально усвідомлюваного“ і „лише виявленого“ у свідомості. На його думку, „актуально усвідомлюється тільки той зміст, який є предметом цілеспрямованої активності суб'єкта, тобто займає структурне місце безпосередньої цілі внутрішньої або зовнішньої дії в системі тієї чи іншої діяльності“ [5: 362].

Таке тлумачення усвідомленості діяльності, на нашу думку, набуває важливого значення при підготовці вчителя до навчання учнів іноземної мови. Вчителі часто відчують труднощі в навчанні школярів іноземної мови, тому що не всі учні вбачають у цьому потребу. Вчитель іноземної мови повинен сам усвідомити ціль дії, виробити певну технологію, яка сприятиме виробленню в учнів прагнення навчитися розмовляти іноземною мовою, застосовувати набуті знання в різноманітних життєвих ситуаціях.

Для вчителя іноземної мови важливо вміти знайти, вибрати предмет спілкування, зацікавити ним учнів, бути їхнім партнером. Уміння поєднати в собі партнера і вчителя – запорука легкості у встановленні контакту зі співрозмовником, у вмінні стежити за його реакцією і відповідно реагувати на неї. В особистісному плані...

“учитель, який навчає усної іноземної мови, повинен належати до типу людей, із якими легко й цікаво розмовляти” [1: 95].

Враховуючи складність і багатогранність іноземної мови як навчального предмета (мова, мовлення, мовленнєва діяльність), вчитель повинен постійно удосконалювати володіння іноземною мовою як засобом спілкування й навчання водночас. В його самоосвітній діяльності з предмета основне значення має не розширення одержаних у вузі знань, а підтримка й удосконалення набутих іншомовних мовленнєвих умінь на комунікативному й методичному рівнях. (Комунікативний рівень передбачає володіння іноземною мовою, вільне користування нею у всіх видах мовленнєвої діяльності без порушення мовної й мовленнєвої норм. Методичний рівень передбачає володіння мовою як об’єктом засвоєння її учнями в заданих межах і засобах навчання.)

Окрім удосконалення практичного володіння іноземною мовою на комунікативному й методичному рівнях, самоосвіта вчителя іноземної мови включає науково-лінгвістичну освіту, розширення знань із країнознавства, ідейно-політичну, психолого-педагогічну і методичну підготовку.

Основне завдання вчителя полягає в тому, щоб викликати й підтримувати стійкий інтерес учнів до вивчення іноземної мови, сформулювати в них потребу у самостійній роботі, що дозволить їм справитися зі шкільним курсом іноземної мови, а після школи вдосконалити своє володіння іноземною мовою самостійно, тобто вчитель іноземної мови виступає в ролі зразка для наслідування, організатора, репетитора й стимулятора в навчальній діяльності учнів з оволодіння ними іноземною мовою.

Для вчителя знаходити спільну мову з дітьми – професійна необхідність. Як стверджує О.Дубасенюк, комунікативність криється у “почутті певності в собі, комфортному самопочутті за будь-яких обставин і з різними категоріями учнівської молоді; у здатності приваблювати інших людей; у почутті високої гідності; в умінні виконувати ролі, що відповідають змісту завдань, які розв’язуються; в умінні поводитись невимушено, щиро; у почутті міри; в умінні говорити з кожним його мовою” [4: 38].

Як стверджує Г.Г.Шершньова, “рівень володіння рідною мовою й мовленнєвою поведінкою людини є важливим показником її зовнішньої й внутрішньої культури, а словниковий запас рідної мови характеризує також рівень розвитку інтелекту” [8: 149].

Реалізація професійної компетентності сучасного вчителя іноземної мови неможлива без розв’язання проблем формування й розвитку його загальної культури, оскільки навчання цієї мови

будується не на проходженні навчальних тем, читанні готових текстів, а на обговоренні актуальних життєвих проблем, розкритті їх морального аспекту. Тому саме сукупна культура вчителя повинна виступати в якості системоутворювальної структури, контексту, в якому здійснюється самоосвітня діяльність.

Крім того, він повинен мати добру методичну підготовку, володіти знаннями про різні компоненти викладання свого предмета; бути знавцем не тільки у сфері методики викладання іноземної мови, але й у сфері культури однієї або кількох зарубіжних країн, народи яких говорять цією мовою; виконувати функції носія не тільки вітчизняної, але й зарубіжної культури, показувати учням різні спектри культури інших країн, сприяти її осмисленню й залучати учнів до цінних сторін цієї культури; цілеспрямовано формувати й удосконалювати свій рівень професійної культури й рідної мови.

Професійна компетентність формується й удосконалюється впродовж усієї навчальної діяльності педагога й проходить кілька етапів. Перший з них починається ще зі школи, а останній завершується, як правило, всім післявузівським періодом педагогічної праці, яка проходить під впливом різних соціокультурних і психолого-педагогічних факторів і проводиться в системі післядипломної самоосвіти, шляхом самостійного вивчення новітніх технологій, проведення уроків, використання різних підручників тощо.

Сьогодні від людини вимагається не слухняне відсиджування раз у п'ять років курсів підвищення кваліфікації, а готовність гідно зустрічати кожную професійну ситуацію, бути готовим до перепідготовки у швидкозмінних орієнтирах професійної діяльності на ринку праці. Колишні шляхи, де організована, систематична самоосвіта здійснювалася в основному на різних курсах, в гуртках, народних університетах тощо, виявляються недостатніми. Їх місце все частіше займає самостійна індивідуальна робота людини над різними джерелами отримання знань лише при необхідній консультації спеціалістів у тій чи іншій галузі науки і техніки. Ось чому успіх самоосвіти в сучасних умовах залежить від низки компонентів пізнавальної діяльності людини, найвагомішими з яких є:

- 1) усвідомлення людиною необхідності набуття додаткових знань;
- 2) уміння людини бачити в науці, виробництві, економіці й життєвих ситуаціях проблеми, передбачати і планувати послідовні кроки пошуку відповіді на них;
- 3) вміння мобілізувати, актуалізувати знання, способи діяльності із числа вже засвоєних, вміння відбирати із засвоєних знань необхідні для розв'язання назрілих проблем;

- 4) бажання знайти відповідь на питання, що виникло, націлити себе, якщо це необхідно, на перекваліфікацію, пізнати нове, використовуючи для цього різноманітні джерела.

Ідеальним можна вважати педагога, здатного забезпечувати реалізацію визначених цілей у сучасних умовах. Дослідники виділили й проаналізували головні якості, без виховання яких педагогічна діяльність неможлива або можлива на низькому професійному рівні, частина з яких не залежить від ідеології, суспільного устрою, навіть економічних можливостей. Таким чином, професійними якостями ідеального педагога можна назвати: любов до дітей, розуміння їх, вміння спілкуватися з ними, врівноваженість психічних процесів, спокійний характер і стійка (розвинута) воля, фізичне здоров'я і висока працездатність; ініціативність; організаційні здібності й навички; високий рівень загальної освіти і належна фахова підготовка; прагнення до самовдосконалення, постійного поповнення своїх знань; знання споріднених наук про людину; знання останніх досягнень науки; знання методики викладання своїх предметів; володіння сучасними технологіями навчання й виховання, добросовісність і відповідальність; суспільна активність та низка інших якостей.

У професіограмі (точніше потенціограмі) нинішнього українського педагога ці якості зберігаються, але доповнюються й розширюються новими, зумовленими реаліями сьогодення та тими величними завданнями, які ставить наша країна на ближче десятиліття. Дуже актуальними стають такі якості, що раніше не відокремлювалися у провідні: почуття національної гідності, пропаганда національної ідеї, виховання у душі національного патріотизму, релігійність, гуманізм та інші.

Самоосвіта як постійна діяльність вчителя сприяє цьому і включає в себе науково-дослідну роботу з певної проблеми; відвідання бібліотек, вивчення науково-методичної і навчальної літератури; участь у педагогічних об'єднаннях, центрах, педагогічних радах, секціях учителів іноземних мов; розвиток комунікативних здібностей у процесі опосередкованого і безпосереднього спілкування з іноземними колегами; відвідування уроків колег; обмін думками з питань організації занять, змісту навчання, методів навчання; теоретичну розробку і практичну апробацію різних форм уроків, позакласних заходів, власних учбових матеріалів [3: 14].

Самостійна робота завершується творчим звітом: написанням, рефератів, доповідей, складанням бібліографії з досліджуваної проблеми, узагальненням досвіду вітчизняних і зарубіжних колег, тематичною підбіркою автентичних культурологічних текстів,

ілюстративного матеріалу, розробки серії уроків, позакласних заходів, комплектів роздавальних дидактичних матеріалів, виготовленням перфокарток тощо.

Висновки. Отже, професійна потреба набуває чинності тоді, коли враховуються всі аспекти післядипломної освіти. Її мотиваційний фон дає можливість визначити спонукання вчителя здобувати післядипломну освіту.

Список використаних джерел

1. Алхазішвілі А.А. Основы овладения иностранной речью / А.А. Алхазішвілі. – М., 1988. – 124 с.
2. Божович Л.И. Изучение мотивации поведения детей и подростков / Л.И. Божович. – М.: Педагогика, 1978. – 351 с.
3. Воронина Г.И., Иванова В.Н. К проблеме аттестации учителей иностранного языка / Г.И. Воронина // Иностранные языки в школе. – 1995. – № 6. – С.3-17.
4. Дубасенюк О. Методи формування професійної успішності майбутніх вчителів / О. Дубасенюк // Шляхи освіти. – 1998. – №3. – С.37-40.
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
6. Протасова Н.Г. Гуманізація післядипломної освіти / Н.Г. Протасова. – К., 1998. – 151 с.
7. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л. Трофімова. – 3-тє вид., стереотип. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
8. Шершнева Г.Г. Профессиональная компетентность учителя иностранного языка в современных условиях / Г.Г. Шершнева // Учитель: здоровье и профессиональное развитие: материалы региональной научно-практической конференции “Здоровье учителя в аспекте ресурсного обеспечения образования”. 13-14 декабря 2000г. / Ред. Коллегия И.И. Трубина и др. – Кемерово, 2001. – 228 с.

The article is devoted to the peculiarities and conditions of formation of the need in self-education of teachers in the system of postgraduate education as a factor of their cognitive activity.

Keywords: self-education, a teacher of foreign language, the need in self-education, system of postgraduate education.

Отримано: 10.08.2010